

Zoja Bojić

EXPERIENCING AND CONTEMPLATING ART – KREIRANJE I PODUČAVANJE NOVOG PREDMETA PUTEM INTERNETA

---

podučavanju raznih predmeta uključujući i predmete koji se tiču istorije umetnosti pa i nekih aspekata umetničke prakse, i na raznim nivoima (od osnovnog do univerzitetskog), u poslednjih desetak godina sve više se razgovara, a mnogo toga i radi. Mnoge univerzitetske institucije u svetu koriste internet za podučavanje na različite načine – u oblasti istorije umetnosti The Australian National University u Kanberi, Australija, naprimer, koristi internet za stvaranje i održavanje mreža data baza reprodukcija. Kako je reprodukcija reprodukcija, pa i na internetu, zaštićeno zakonom o kopirajtu, tako ove baze reprodukcija mogu da koriste samo ovlašćeni naučni radnici i predavači, u istraživačke i edukativne svrhe. To što kopirajnt zakoni doduše dozvoljavaju ali finansijski limitiraju upotrebu reprodukcija izloženih na internetu u mnogo

kom smislu često ne služi tome da se zaštite stvarna prava umetnika, a znatno otežava mogućnost da se njihova dela vide i proučavaju, što mnogi umetnici smatraju za nekorisno.

Podučavanje istorije umetnosti putem interneta je dakle unapred limitirano ovakvim zakonima i praksom. Druge prepreke koje se postavljaju pred predavača tiču se istih onih problema sa kojima se suočavaju predavači u drugim oblastima – kako da se uspostavi lični i prisni kontakt sa studentima sa kojima se predavač nikada neće sresti osim putem elektronske komunikacije. To znači da predavač mora da prilagodi svoj pedagoški rad mogućnostima internet komunikacije, što opet pa umnogome zavisi od načina na koji je određena pedagoška institucija ustrojila svoj model internet podučavanja.

Decembra 2004. godine pozvana sam, putem e-maila (naravno), da predložim predmet koji bi se podučavao na University of New South Wales, jednom od četiri univerziteta u Sidneju, Australija, koji ima odličnu reputaciju na tom kontinentu te stoga takođe ima i veliki broj studenata i iz Australije i iz inostranstva. U to vreme, završila sam pisanje svoje doktorske

teze na The Australian National University u Kanberi o ulozi kulturne memorije u stvaralaštvu émigré umetnika slovenskog porekla u Australiji iz koje su proistekla brojna pitanja van direktne teme moje disertacije. Među njima je bilo i pitanje značaja i značenja likovne kritike kao jednog od izvora informacija o delu umetnika i njegovom položaju u okviru umetničkih tokova njegove epohe, pitanje istorijske distance i pitanje do koje mere istorija umetnosti koristi, i može da se oslanja na korišćenje, ovakve građe. Takođe su se postavila pitanja do koje mere je umetničko stvaralaštvo nekog umetnika zavisno od procena likovne kritike njihove epohe, ali i pitanje toga koliko likovna kritika odražava javno mnjenje epohe posebno u slučajevima kada je reakcija publike na izložena dela, uprkos kritici, veoma ograničena. Tako sam za University of New South Wales u Sidneju predložila predmet koji u svojoj osnovi sadrži ispitivanje ovih, i srodnih, pitanja. Te godine odabrano je šest novih predmeta, među kojima je bio i moj, naslovljen 'Experiencing and Contemplating Art' a čiji je podnaslov 'Art history, art critique and art practice: the relationship.'

Predavati ovaj, ili bilo koji drugi, predmet u učionici i predavati ga putem interneta je veoma različito pa sam sav materijal posebno pripremala za to da bude izložen na veb sajtu. Neočekivano, ispostavilo se da u internet učionici, predavač nije samo predavač koji predstavlja svoja predavanja već je u prilici da sa studentima uspostavi jedan kolaborativni odnos. Tako je jedan deo veb sajta predmeta 'Experiencing and Contemplating Art' određen za tekst predavanja (četiri predavanja tokom semestra), drugi segment je za diskusiju između studenata sa učešćem predavača, i treći segment je određen za informacije o studentima i predavaču.

Prvi segment, koji se sastoji od predavanja, dostupan je samo studentima, ne i posetiocima ovog veb sajta. Time što je dakle moja internet učionica zatvorenog tipa, rešeno je pitanje autorskih prava umetnika čija su dela reprodukovana u okviru predavanja jer kopirajnt dozvoljava upotrebu svih reprodukcija u edukativne svrhe. Kako su dakle time otvorena vrata da se upotrebljavaju reprodukcije, a tehničke mogućnosti medija dozvoljavaju da se izloži neograničeni broj reprodukcija, omogućeno mi je da se u predavanjima koristim time da biram određene reprodukcije centralne za smisao predavanja, odnosno da tekst predavanja pišem tako da on inkorporira određene reprodukcije. U običnoj učionici, ovo je tehnički komplikovano ukoliko predavač čita tekst i često odvlači, umesto da privlači, pažnju auditorijuma. U internet učionici, naprotiv, tekst se razvija oko reprodukcija čime se postiže daleko veća koherentnost predavanja. Predavanja su studentima dostupna na svake dve nedelje, pošto se od studenata očekuje da diskutuju o aspektima predavanja u tom međuperiodu ali i da rade na pisanju individualnih eseja i prikupljanju vizuelne građe. Svako predavanje bavi se različitim problemom odnosa između istorije umetnosti, likovne kritike i umetničke prakse, a završava se pitanjem o kome će se diskutovati u okviru drugog segmenta internet učionice. Naslovi četiri predavanja su: Subjective & first person accounts; Perceptions & expectations; Artists' perspectives; i Can art reviewing stand a test of time? Svako sadrži petnaestak reprodukcija i broji oko pet hiljada reči – u običnoj učionici to je 'mera' za oko devedeset minuta školskog časa.

Drugi segment je glavni radni segment. Studenti za glavni zadatak imaju to da svako odabere neko likovno delo, da pronade reprodukciju tog dela i izloži je, i da zatim tokom semestra piše esej o tom delu, načinu na koji je izloženo u galeriji ili muzeju, autoru, mestu tog dela u opusu autora, mestu tog dela u istorijskom kontekstu, i načinu na koji to delo može da se posmatra u likovnom kontekstu, praćeno dodatnim reprodukcijama koje svaki student bira tokom rada.

Da bi mogli da ispune ovaj zadatak, koji se na kraju semestra ocenjuje, studenti moraju da razmišljaju i pismeno razgovaraju o temama koje se tiču posmatranja umetničkog dela. To su ona ista pitanja koja se nalaze na kraju predavanja, i razna druga pitanja, o kojima studenti pismeno diskutuju u okviru manjih grupa ili u većoj grupi. Tu je uloga predavača 'sokratovske' prirode, da putem dijalektike i majeutike omogući studentima da tokom diskusija dolaze do zaključaka koje će zatim koristiti za pisanje individualnih eseja. Čest je slučaj da studenti pismeno razgovaraju o samim delima koja su odabrali, da neka od reprodukcija izazove diskusiju o nekoj temi, da zatim student koji nije odabrao to delo za svoj rad doprinese, mnogim idejama, rasvetljavanju tog dela. U svojim završnim esejima, studenti moraju da pravilno citiraju tuđa mišljenja i prikupljenu građu, bilo da su ona iz knjiga i kataloga ili iz internet učionice. U okviru ovih pismenih diskusija, zadatak predavača je da usmeri diskusiju i obogati je dodatnim temama i pitanjima koja se odnose na diskusiju, na određena dela, i na smisao predmeta.

U trećem segmentu nalaze se informacije koje sami studenti napišu o sebi. Tako je bivalo slučajeva da se neki student nalazi u inostranstvu dok teče predmet, recimo u Njujorku, i da dakle piše o delu i izložbi koji drugim studentima i predavaču nisu dostupni u stvarnom životu – što nipošto nije prepreka da se o tom delu reprodukovano, dakle izloženom na veb sajtu diskutuje. Slično ovom studentu iz Njujorka, moja koleginica koja je predavala predmet o istoriji filma, tokom semestra se nalazila na velikom putu trans-sibirskom železnicom, i u svakom gradu gde bi voz stajao trčala da pronade internet kafe odakle bi zatim vodila diskusije sa studentima. Kako pravo da uče ovaj predmet imaju ne samo istoričari umetnosti već i studenti drugih disciplina, kao izborni predmet, tako se u veb sajtu učionici nalaze i studenti medicine, građevine, psihologije, ekonomije, likovne akademije i drugih struka. Ovakva multidisciplinarnost studenata može da bude od velike koristi u veb sajtu učionici, pa sam recimo jednom prilikom studentkinju muzike posebno zamolila da nam svima objasni koncept apstraktnih naziva klasičnih muzičkih dela (naprimer, 'simfonijski broj 5' ili 'etida u e-molu' iitd). Sami studenti bi često ukazivali na svoje poznavanje drugih oblasti i uspevali da doprinesu razumevanju dela koristeći perspektivu drugih struka, naprimer psihologije ako je reč o auto-portretu, ili građevine kada je bilo reci o konstruktivističkom delu. Studenti su takođe, bilo da su upisani kao strani ili australijski studenti University of New South Wales, različitog kulturnog porekla – u Australiji postoji preko 68 većih etničkih zajednica. Često u diskusijama, i u završnim esejima, neko određeno kulturno poreklo doprinosi tome da student lakše prodre u smisao dela o kome piše, ili da svojom perspektivom određenog kulturnog nasleđa omogući to da se neko delo posmatra i u odnosu na kulturnu i likovnu tradiciju te određene kulture.

Za ovakav rad u stvarnoj učionici potrebno je veoma mnogo vremena – jedan predavač ne može da istovremeno saobraća sa velikim brojem studenata o pojedinačnim pitanjima niti da ih podstiče na razmišljanje o određenim temama, a studenti ne bi imali dovoljno prilika za izražavanje svog mišljenja ili rezultata njihovih istraživanja o delu koje su odabrali i o drugim delima sa kojima se susreću. Druga prednost veb sajtu učionice je ta što se studenti retko istovremeno nalaze u njoj, već po sopstvenoj volji ulaze u učionicu, čitaju predavanja, čitaju šta su drugi studenti diskutovali, razmišljaju, pronalaze reprodukcije, pišu esej. Rade u različita doba dana i noći, kako kome kada odgovara. Kao predavač, ja se nalazim u veb sajtu učionici obično nekoliko puta dnevno po desetak minuta, zavisno od toga koliko su studenti bili aktivni tog dana. Dešava se i da moje prisustvo nije potrebno tokom neke

diskusije pa da samo posmatram, dan–dva, šta se dešava i ko šta piše u diskusiji ili koje reprodukcije postavlja.

Moje zadovoljstvo predavača kada posmatram, i aktivno učestvujem, u tome da studenti žele da saznaju što više i uostalom zadovoljstvo time kojom brzinom se rađaju i razmenjuju ideje, može da se uporedi jedino sa zadovoljstvom kada čitam završene eseje. Na početku semestra, studenti su nesigurni u svoje mišljenje o likovnom delu (i umetnosti u širem smislu), ne umeju da argumentovano razmišljaju o njemu, njihovo znanje i nove ideje nisu sistematizovano izloženi. Na kraju semestra, osposobljeni su da razmišljaju pred umetničkim delom, da ga posmatraju iz različitih perspektiva i da ga doživljavaju na različite načine. To u potpunosti pokazuju njihovi završni eseji koje je zatim takoreći nemoguće oceniti pošto su svi vanredno dobro napisani. Ne postoji ikakva mogućnost da se studenti koriste plagijatom pošto se esej ocenjuje na osnovu individualnih, ličnih, ideja i argumenata studenata o kojima se, uostalom, direktno ili posredno, raspravljalo tokom semestra. Takođe, tokom semestra su studenti priukupljali i izlagali građu za svoj završni esej i pisali ga u segmentima i

na kraju odbacili višak prikupljenog materijala dok su često interpretirali prikupljene materijale drugih studenata, što bi uostalom jasno naznačili. Neke delove završnih eseja ja sam zatim, po završetku semestra, uz reprodukcije, izložila na veb-sajtu u okviru segmenta 'Galerija.'

Na kraju semestra, studenti su dužni i da popune iscrpni upitnik o predmetu, načinu predavanja, predavaču itd, gde oni daju ocene o tome koliko su čime zadovoljni. Predavač nema pristupa ovim informacijama niti može na njih da utiče, a upitnici se popunjavaju pre nego sto studenti saznaju svoje ocene. Upitnici se obrade a rezultati pošalju predavaču. Studenti su moja predavanja i način rada sa njima ocenili najvišim mogućim ocenama, tako visokim da sam dobila posebno priznanje od dekana za moj rad.

U ovom semestru, predajem isti predmet pod malo drugačijim nazivom, 'Experiencing and Understanding Art'1 za koji se prijavio veoma veliki broj studenata. Očekuje se odobrenje da se ovaj predmet takođe razvije i za studente na postdiplomskom nivou.

1 https://au.omnium.edu.au/au_2005s2_unsw_gend0218/base/index.php?e=auth&r=base%2Fmenu.php%3F